

102854

Den 28.-29. juli 1943 besøgte den danske gesandt i Berlin, minister O.C. Mohr frivillige danske soldater i tysk tjeneste. Soldaterne ville hjem, efter at Frikorps Danmark var nedlagt, og de påstår, at ministeren overtalte dem til at blive. O.C. Mohrs forklaring er en anden.

Frikorps Danmark

AF ARTHUR JENSEN

Frikorps Danmark spøger stadig. Den militære enhed, der bestod af frivillige danskere i tysk tjeneste på Østfronten under Anden Verdenskrig, er på det seneste blevet genstand for debat. Ikke så meget for hvad der skete på fronten, men mere for begivenhederne efter krigen. Mange af navnene er dukket op i hidtil lukkede sovjetiske arkiver.

Der er derfor igen sat focus på retsopgøret efter befrielsen. De frivillige, der havde meldt sig til tysk tjeneste, blev "en bloc" dømt for landsskadelig virksomhed.

De frivilliges forsvarede sig med, at den danske regering havde opfordret dem til at deltage i kampen mod bolsjevismen, og da de ville hjem, fik de besøg af en dansk minister, der opfordrede dem til at fortsætte kampen.

Den danske minister gav adskillige år efter krigen i et brev udtryk for, at han ikke havde opfordret danskerne til at fortsætte fronttjenesten.

Det står fast, at den danske gesandt i Berlin, minister O.C. Mohr (1883-1970), besøgte de danske frivillige i Grafenwöhr i Bayern i slutningen af juli 1943. Da var Frikorps Danmark ophævet, resterne skulle indgå i andre afdelinger af Waffen SS (ikke de »sorte« SSere), og det protesterede frontkæmperne imod.

De nye afdelinger skulle ledes af tyskere, kommandosproget skulle være tysk, og mange frikorpsfolk mente, at det var et brud på den aftale, de havde indgået ved hvervingen. Adskillige krævede at blive hjemsendt.

De var iøvrigt godt trætte af krigen.

Minister Mohr blev udsendt for at pacificere de utilfredse.

Besøg fra Berlin

Minister (gesandt) O.C. Mohr i samtale med obersturmbannführer Graf v. Westphalen. Til venstre den danske understurmführer Frederiksen

Besøget fandt sted den 28. og 29. juli 1943. Det skete på et tidspunkt, da krigslykken tydeligt var vendt:

Tysk nedtur

I slutningen af 1942 var tyskerne besejret af Montgomerys 8. arme ved El Alamein i Egypten, og amerikanerne var på vej ind i land i Nordafrika.

I begyndelsen af 1943 fortsatte nedturen. Tyskerne led nederlag ved Stalingrad i begyndelsen af februar, og i maj var Afrika-ekspeditionen slut. Kursk-slaget blev tabt i Sovjet i juli, hvor de allierede også gik i land på Sicilien.

Selv om Mussolini var afsat den 25. juli - tre dage før minister Mohrs besøg - sendte den danske regering sin minister i Berlin til de frivillige

for at få dem til at fortsætte trods de ændrede kommandoforhold. Indbydelsen til minister Mohr kom ganske vist fra Berlin, men den blev accepteret af det danske udenrigsministerium.

Tre "beedigede" erklæringer fra befalingsmænd blandt de frivillige siger, at minister Mohr under sit to dages ophold hos de frivillige opfordrede dem til at fortsætte deres

kamp sammen med tyskerne mod kommunismen. Det ville være i den danske regerings interesse.

O.C. Mohr selv har en anden forklaring. Forfatteren til denne artikel har en kopi af et brev, dateret den 1. oktober 1968 fra Otto Mohr til en tidligere dansk oberst i Waffen SS, hvori han fortæller sin version af det faktiske hændelsesforløb - også de selskabelige sammenkomster med SS-generalerne.

O.C. Mohr afviser at have opfordret de frivillige til at fortsætte kampen.

Han skriver:

»Saavidt erindres var det jeg sagde - kort gengivet - følgende og intet andet:

1) At Besøget var efter tysk Indbydelse,

2) at Soldaterliv i Krig nødvendigvis maatte betyde store Afsavn, Besværigheder og Farer,

3) at Frikorps selv havde valgt dette, utvivlsomt ud fra idelle Motiver.«

Det er minister O.C. Mohrs udsagn.

De frivillige har en anden opfattelse, der går ud på, at gesandten talte på den danske regerings vegne. Det holdt de sig til og sloges videre, selv om de mere tænksomme måtte have vidst, at de var kommet ud i et nationalt ufore. Det fik de i hvert fald bekræftelse på, da de vendte hjem. Da vejede deres ord - fornemmelser - ikke meget på retsvægten.

Fundet i Moskva

Men fundet i Moskva om de mange hundrede danskeres skæbne i det tidligere Sovjetunionen gennem de sidste 50 år har bragt fornyet opmærksomhed om disse landsmænds tilværelse, for de enten blev henrettet eller mistede livet i en af diktaturstatens frygtelige koncentrationslejre. Næppe mange af de danskere, hvis navne findes i arkivet, eksisterer i dag, men derfor må der alligevel - bade af historisk interesse og af medmenneskelige grunde, søges en forklaring på, hvad der i virkeligheden skete med disse mennesker, som af mange forskellige arsager blev ofre i et tyransk system.

Nogle af dem blev fanget i det barbariske spin, fordi de, trods borgerskab i Sovjet-staten og formentlig loyale overfor styret, var udlændinge. Stalintidens herskere havde en elefantantig hukommelse og en manglende evne til at bortkaste tiden, og ingen fra toppen og nedad glemte, at det officielle Danmark under krigen havde forfulgt kommunisterne og samarbejdet med tyskerne.

Derfor blev alle danskere bedømt til én kam. Meget betegnende i

den sammenhæng var det da også, at Sovjetunionen først et godt stykke efter befrielsen i maj 1945 accepterede Danmark som medlem af den allierede kreds.

Retsopgør

Retsopgøret efter besættelsen er omstridt. Men den aflad, der efterhånden kom til at præge det, gjaldt ikke for de danskere, som gik i direkte tysk krigstjeneste, f.eks. i Frikorps Danmark.

Det står nogenlunde klart, at henved 1800 danskere gjorde tjeneste i frikorps indtil dets opløsning i forsommeren 1943, men sammenlagt var der formentlig omkring 8000 danskere - nogle historikere sætter tallet til en halv snes tusinde - i aktiv tysk krigstjeneste i forskellige sammensatte nationale enheder. Tabstallet var højt - op imod halvdelen - og de, der overlevede, fik ved hjemkomsten at vide, at de havde været landsforrædere, skønt de efter deres egen mening kun havde fulgt en opfordring fra regeringen til at melde sig »til kamp mod kommunismen.«

Landspolitikerne har overfor Den Parlamentariske Kommission (bestående udelukkende af politikere, som skulle dømme kolleger), enslydende afvist, at den danske regering på noget tidspunkt skulle have anvist, opfordret til eller tilskyndet danskere at gå i tysk krigstjeneste.

Abningen af Det særlige Arkiv i Moskva giver måske svar på, hvilken skæbne der er overgået de 400 danske frivillige, som stadig er meldt savnet fra den tyske Østfront. De - og de flere tusinde andre - meldte sig til krigstjenesten i tillid til de skrivelser og cirkulærer, som udsendtes fra den danske regering (Krigsministeriet):

Ingen tilbagesættelse i anciennitet (officerer og officianter), intet tab af pension, mulighed for almindelig forfremmelse efter hjemsendelsen.

Kendsgerningen efter hjemsendelsen: Fængselsstraf, degradering, afskedigelse uden pension, tab af borgerlig ære (valgbarhed osv).

Efterkrigs-eufori

Ingen bør heller være i tvivl om, at disse mennesker havde svigtet det nationale sammenhold. De gik i tjeneste hos den krigsmagt, som havde besat deres fædreland, og det kan ikke undskyldes, hvilke motiver man end vil drage ind i sagen.

Men de fik en kummerlig retlig behandling, da de kom hjem, for da var alle så nationale, at der straks måtte findes nogle ofre for euforien. Der var på stedet, disse frivillige.